

ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Στο σημείο «4. ΓΕΝΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ» όπου ζητείται «να χαρακτηρίστε το μάθημα με μία από τις δύο λέξεις του κάθε ζεύγους, υπογραμμίζοντας κάθε φορά» η ανάλυση μπορεί να γίνει με βάση τα επόμενα ζεύγη και τη σημασία τους. Και οι δύο μορφές μαθήματος και έκθεσης της ενότητας μπορούν να θεωρηθούν «καλές».

▪ εξελισσόμενο – επαναλαμβανόμενο

Δύο περιπτώσεις 1) μιας οποιασδήποτε εξελισσόμενης διδακτικής δομής με αρχή, μέση και τέλος ή 2) της επαναφερόμενης σύντομης δομής που παρουσιάζει κάθε φορά μια νέα υποπερίπτωση, π.χ. χώρα₁ – σύνορα₁ – πρωτεύουσα₁, χώρα₂ – σύνορα₂ – πρωτεύουσα₂, χώρα₃ – σύνορα₃ – πρωτεύουσα₃, κ.λπ.

▪ συγκεκριμένο – αφηρημένο

Ένα καλά προετοιμασμένο μάθημα είναι πάντα συγκεκριμένο. Όμως και ένα αφηρημένο μάθημα μπορεί να είναι προετοιμασμένο ως προς τη γενίκευση των θέσεων και των παραδειγμάτων του. Ένα νησί μπορεί να είναι αφηρημένη έννοια που να περιλαμβάνει μικρά νησιά ή μεγαλονήσους και ολόκληρες χώρες.

▪ διασυνδεδεμένο – απομονωμένο

Ένα μάθημα εισαγωγής σε νέο κεφάλαιο κινδυνεύει να είναι «απομονωμένο». Μια καλή προετοιμασία μπορεί όμως να το καταστήσει «διασυνδεδεμένο» με προηγούμενα (κάθετη διασύνδεση) ή με άλλα μαθήματα όπως γλώσσα, ιστορία, θρησκευτικά (οριζόντια διασύνδεση). Η **διαθεματικότητα** –έστω και ατελής– αποτελεί μια σημαντική καταφυγή διασύνδεσης.

▪ επίκαιρο – ανεπίκαιρο

Ένα γεγονός της επικαιρότητας, που πάντα είναι γεωγραφική αφού αναφέρεται σε κάποιο τόπο, μπορεί να αποτελέσει βάση ή ευκαιρία για την ανάπτυξη του συγκεκριμένου μαθήματος, δηλαδή της επιλεγμένης ενότητας. Εξάλλου η επιλογή της μπορεί να γίνει ακριβώς με την αφορμή της συγκεκριμένης επικαιρότητας. Ο διδάσκων, χάρη στην ενημέρωσή του, μπορεί να καθιστά πολλά μαθήματα της γεωγραφίας επίκαιρα.

▪ κοινωνιοκεντρικό – σχολιοκεντρικό

Τα παραδείγματα επέκτασης, συζήτησης, εμβάθυνσης κ.λπ. μπορεί να επιλέγονται από κάποια τετριμμένη-εγκεκριμένη κρατική σχολική θεματολογία (π.χ. με την οπτική της εθνικής ιστορίας ή της επικρατούσας κοινωνικής ιδεολογίας) αλλά μπορούν να αποτελούν ευκαιρία «ξανοίγματος» σε κοινωνικότερες «εξωσχολικές» θεωρήσεις.

▪ επιστημονικό – γενικής κουλτούρας

Η παιδαγωγική εκλαϊκευτική προσέγγιση δεν ανάγει υποχρεωτικά την «επιστήμη της γεωγραφίας» σε «γενική κουλτούρα». Η διδασκαλία των γερμανικών πόλεων με βάση το πρότυπο του «κεντρικών τόπων» του Βάλτερ Κριστάλερ (σαν ευκαιρία για αναφορά της θεωρίας του) είναι επιστημονική προσέγγιση. Η απλή απαρίθμηση των πόλεων, έστω και διανθισμένη με ιστορικο-πολιτισμικά στοιχεία, είναι βέβαια χρησιμότερη αλλά εγγράφεται στην κατηγορία της γενικής κουλτούρας.

▪ ερμηνευτικό – περιγραφικό

Η φυσική γεωγραφική περιγραφή (π.χ. της εικόνας της Ασίας με τη δεσπόζουσα εικόνα της οροσειράς των Ιμαλαΐων) μπορεί να οδηγήσει σε ερμηνευτικό μάθημα εάν η ύπαρξη της ογκώδους οροσειράς ερμηνευθεί με τη θεωρία της «τεκτονικής σύγκρουσης» της Ινδικής χερσονήσου στην υπόλοιπη ασιατική μάζα.

▪ συστηματικό – μη συστηματικό

Ένα συστηματικό μάθημα μπορεί να παρουσιάζει με ακρίβεια, με πίνακες και δεδομένα π.χ. τη διοικητική δομή μιας χώρας χωρίς να εμβαθύνει σε καμία περιφέρεια. Ή, αντίθετα μπορεί να αναπτύξει, βασισμένο σε χαλαρό (= μη συστηματικό) διαθεματικό πρότυπο (π.χ. ιστορίας, γλώσσας και ειδησεογραφίας), μία ή δύο περιφέρειές της και να γενικεύσει ή να εξειδικεύσει μετά.

Στο σημείο «5. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ» όπου ζητείται «να χαρακτηρίσετε το μάθημα με μία από τις δύο λέξεις του κάθε ζεύγους, όπως κάνετε και πιο πάνω» η ανάλυση μπορεί να γίνει με βάση τα επόμενα ζεύγη και τη σημασία τους. Και εδώ, οι δύο μορφές μαθήματος και έκθεσης της ενότητας μπορούν να θεωρηθούν «καλές».

▪ **νομοθετικό - ιδιογραφικό**

Η διάκριση αυτή είναι θεμελιώδης στην επιστήμη της γεωγραφίας και συνεπώς και στη διδακτική της. Η νομοθετική προσέγγιση εννοεί την παρουσίαση μέσα από γενικούς νόμους. Η ιδιογραφική προσέγγιση είναι ατομική. Το άτομο είναι η επιμέρους ενότητα (π.χ. μια πόλη ή ένα ποτάμι) αλλά και ο επιμέρους κάτοικος της εξεταζόμενης χώρας ή περιοχής ή η επιμέρους τάξη μας και ο επιμέρους μαθητής μας.

▪ **ανθρωπογεωγραφικό - φυσικογεωγραφικό**

Το ανθρωπογεωγραφικό μάθημα έχει πολιτισμικές, πληθυσμιακές και οικονομικές προσεγγίσεις ενώ το φυσικογεωγραφικό μάθημα αδιαφορεί για τους κατοίκους επιμένοντας στη φυσική περιγραφή (βουνά ποτάμια, λίμνες κ.λπ.).

▪ **οικονομικό - πολιτισμικό**

Ως ανθρωπογεωγραφικό, το μάθημα μπορεί να είναι οικονομικό, που αποτελεί κυρίαρχη προσέγγιση στη γεωγραφία. Είναι σημαντικό πως το Νόμπελ οικονομίας του 2008 (Paul Krugman) έχει οικονομικο-γεωγραφικό χαρακτήρα. Η οικονομική γεωγραφία έχει σοβαρότητα θετικής επιστήμης ενώ η πολιτισμική προσέγγιση, παρότι πολύ κοντά στον άνθρωπο, θεωρείται «μαλακή».

▪ **χωρο-λογικό - τοπο-λογικό**

Ο χώρος και ο τόπος είναι η βασικές έννοιες της γεωγραφίας, (μαζί με το περιβάλλον). Το χωρολογικό μάθημα έχει μάλλον αφηρημένο χαρακτήρα (π.χ. *Γιατί τα μαγαζιά είναι μακρόστενα;*) ενώ το τοπολογικό είναι αφιερωμένο σε μια αισθητή χωρική οντότητα (η πόλη, ο δρόμος).

▪ **περιφερειακό - επικεντρωμένο**

Το περιφερειακό μάθημα αναφέρεται σε μια ευρεία περιοχή στη γενικότητά της ενώ το επικεντρωμένο ασχολείται ιδιαίτερα με έναν τόπο ή ένα σημείο (π.χ. ένα υδροηλεκτρικό εργοστάσιο ή ένα λιμάνι).

▪ **αριθμοκεντρικό - κειμενοκεντρικό**

Το αριθμοκεντρικό μάθημα επιχειρεί με αναφορά συγκεκριμένων τιμών μεγεθών να περιγράψει μια γεωγραφική οντότητα (π.χ. διαστάσεις, αποστάσεις κ.λπ.) ενώ στο κειμενοκεντρικό μάθημα αρκούμαστε σε λεκτικές περιγραφές.

▪ **εργαλειακό - λογοκεντρικό**

Το εργαλειακό μάθημα αποσκοπεί στη διδασκαλία τεχνικών (π.χ. πώς αντιγράφουμε σχεδιαστικά σε μεγέθυνση ένα χάρτη) ενώ το λογοκεντρικό (που μπορεί να επικριθεί ως «βερμπαλιστικό») διακρίνεται από τη χαλαρότητα της ομιλίας.

▪ **παραδειγματικό - συνταγματικό**

Δανειζόμαστε εδώ την ορολογία της γλωσσολογίας. Και στη γεωγραφία οι κατάλογοι των λέξεων (π.χ. τα προϊόντα ή οι πόλεις μιας χώρας) αποτελούν «παραδείγματα», που απομνημονεύονται δύσκολα. Η «συνταγματική» έκθεση περιλαμβάνει πληροφορίες σε μια φράση και διευκολύνει επειδή μεταφέρει κάποιο νόημα και όχι ξερές λέξεις.

▪ **στοιχειοκεντρικό - εννοιοκεντρικό**

Το στοιχειοκεντρικό μάθημα βασίζεται σε ποικίλα δεδομένα (αριθμητικά, ιστορικά και άλλα γεωγραφικά στοιχεία), ενώ το εννοιοκεντρικό περιέχει ορισμούς και συνδυασμούς εννοιών για την περιγραφή και την ταξινόμηση μιας γεωγραφικής οντότητας.

▪ **πληροφοριακό - δραματοποιημένο**

Το πληροφοριακό μάθημα έχει πληροφορίες «κατά παράταξη» που αντιστοιχούν σε μεγάλο φορτίο απομνημόνευσης και εκμάθησης. Το δραματοποιημένο μάθημα έχει κάποια συνδεδετική «υπόθεση» ή μπορεί να αναπαρασταθεί και με διάλογο ή ρόλους.

▪ **γεωπολιτικό - ανθρωπολογικό**

Το γεωπολιτικό μάθημα προσεγγίζει την πληροφορία με βάση τα κράτη και τις κεντρικές εξουσίες ή ισχυρές κοινωνικές ομάδες των οποίων εκθέτει και δικαιολογεί την κυριαρχική τους αντίληψη επί του κόσμου και επί του χώρου. Το ανθρωπολογικό μάθημα έχει ως αφετηρία τον απλό άνθρωπο ή/και τις καταφρονεμένες ομάδες του πληθυσμού. Ο δάσκαλος και ο μαθητής μπορούν να προσεγγίσουν ανθρωπολογικά τη γεωγραφική πληροφορία σαν εκπρόσωποι των απλών ανθρώπων.

▪ **εθνοκεντρικό - εθνογραφικό**

Το εθνοκεντρικό μάθημα έχει κέντρο αναφοράς και αδιαπραγμάτευτη πολιτισμική ιδεολογία που απορρέουν από την επικρατούσα κατάσταση στη χώρα και το λαό της. Το εθνογραφικό μάθημα δεν έχει κέντρο ούτε υποστηρίζει κρυφά ή φανερά μια κουλτούρα ή ένα πολιτισμό. Αν χρειαστεί να έχει κέντρο, αυτό είναι η/μια περιγραφόμενη κοινότητα.